

Göçmenlere Yönelik Ayrımcılık ve Ayrımcılık Karşıtı Sosyal Hizmet Uygulamaları

Melek ZUBAROĞLU YANARDAĞ¹

Sevde KÖKSAL²

GİRİŞ

Göç, küresel çapta toplumsal sistemleri önemli düzeyde etkileyen bir olgudur. Göçün küresel düzeydeki etkileri mikrodan makroya pek çok boyutta hissedilmektedir. Lyons (2006: 367)'e göre küreselleşme, post-kolonyal yapılaşmanın önceki dönemlerinde sadece belirli bölgeyi etkileme potansiyelinden ziyade tüm toplulukları etkileyebilecek bir güçtedir. Bu durum, dünya üzerindeki tüm toplulukların birbiriyle karşılıklı bağımlılığına da işaret etmektedir. Küreselleşmenin farklı toplumlar arasındaki etkileşimi arttırdığı, toplumsal değişime olanak sağladığı ve bu karşılıklı etkileşimin yalnızca iletişim teknolojilerinin sağlamış olduğu hareketlilik olarak değil sınırlar arasında da gerçekleşen dış göçleri ortaya çıkardığı belirtilmektedir (Şatıroğlu-Güldalı ve Buz, 2021: 702). Dış göçü deneyimleyen birey, aile, grup ve toplulukların bir önemli bir bölümü zorunlu göç kapsamında yer değiştirmekte ve farklı coğrafyalarda yeni bir düzen kurmaya çabalamaktadır.

¹ Doç. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ezgimlk@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-3425-483X

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Hizmet AD., koksals1sevde@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-1714-5391

Son olarak sosyal hizmet uzmanları bireysel ve toplumsal olarak öz farkındalığa sahip, önyargılarının farkında olarak kültüre duyarlı, ayrımcılık içeren ve etnosantrik tutumlardan uzak mesleki etik ve değerlere bağlı bir bakış açısıyla, insan haklarını, sosyal adaleti sağlayıcı ve sürdürücü çerçevede uygulamasını ortaya koymalıdır. Politik dalgalanmalarının etkisinden uzak bir biçimde her bireye ve gruba yönelik mesleğini icra edebilme bilincinde olunması, sosyal hizmet profesyonelleri açısından önemli bir gerekliliktir. Sorunun bir parçası olmayı önlemek için sosyopolitik bağlamın farkında olunarak (Thompson, 1992: 169-170; Akt. Thompson, 2012: 9) iyi bir sosyal hizmet uygulamasının ayrımcılığa karşı şekillendirilmesi gerektiğine yapılan vurgu önemlidir (Thompson, 2012: 9). Ayrımcılık karşıtı olmayan bir sosyal çalışmanın toplumsal yapıdaki baskıcı pratikleri yeniden üretme potansiyeli nedeniyle baskıcı olduğunu söylemek mümkündür. Cross, Bazron, Dennis ve Isaacs (1989: 19) tarafından göçmenlerle çalışırken çeşitliliğe değer verme, kültürel öz değerlendirme kapasitesine sahip olma, farklı kültürlerle etkileşime girdiğinde oluşan dinamiklerin bilincinde olma ve kültürel bilginin kurumsallaştırıldığı, çeşitliliğe yönelik adaptasyonun ön planda sunulduğu ve kültürel yetkinliğin hakim olduğu bir uygulama politikasının benimsenmesi önemli bulunmaktadır.

Dünya üzerinde en ciddi krizlerden biri olarak göç hareketleri ve buna bağlı olarak göçmenlerle yaşama yönelik kaygılar her geçen gün artmaktadır. Bu durum ülkelerin göç politikalarını da etkileyerek korumacı olarak nitelendirilen fakat dışlayıcı etkide olabilen politikaları da şekillendirmektedir. Göç hareketlerinin küresel dünya üzerinde gerek ekolojik gerek siyasi nedenlerle daha da fazla etkisini arttıracığı açıktır. Politika ve uygulamaların sınırlılığı düzensiz göçü ve insan ticaretini harekete geçirerek daha da olumsuz sonuçları meydana getirmektedir. Bu bağlamda göç politikalarının dezavantajı arttırıcı risklerden sıyrılarak ortaya konulması önemlidir.

KAYNAKLAR

- Acar, H., İçağasıoğlu-Çoban, A. ve Polat, G. (2017). *Sosyal hizmetlerde yanlış uygulamalar, etik ihlaller ve sorunlara ilişkin bir araştırma*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Afyonoğlu, M. F. ve Buz, S. (2021). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin suriyelilere yönelik tutumu: Türkiye'nin yedi bölgesinde yedi il örnekleme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(4), s. 1283-1304.
- Akıllıoğlu, T. (1997). Contemporary forms and manifestations of racism and racial discrimination against immigrants. *Perceptions*, 2(2).

- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. New York: Addison-Wesley.
- Arslan-Özdemir, E. ve Duyan, V. (2018). Baskı ve ayrımcılığa karşı sosyal hizmet. *International Journal of Academic Value Studies*, 4(19), s. 273-283.
- Atasü-Topçuoğlu, R. (2012). Düzensiz göç: Küreselleşmede kısıtlanan insan hareketliliği. S. G. Ihlamur-Öner ve N. A. Öner içinde, *Küreselleşme çağında göç: Kavramlar, tartışmalar* (s. 501-509). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı. (2010). *Avrupa ayrımcılık yasağı hukuku el kitabı*. Avrupa Konseyi.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. (1950). https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf
- Baines, D. (2007). Anti-oppressive Social work practice: Fighting for space, fighting for change. D. Baines içinde, *Doing anti-oppressive practice: Building transformative politicized social work* (s. 1-30). Manitoba: Fernwood Publishing.
- Bauman, Z. (2010). *Sosyolojik düşünmek*. (A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bekarca-Şen, A. (2019). *Suriyelilerin Türkiye'ye sığınma deneyimi ve sosyal hizmet müdahalesine yönelik fenomenolojik bir araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Birleşmiş Milletler. (1965). *Her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına ilişkin uluslararası sözleşme*.
- Brammer, A. (2007). *Social work law*. Harlow: Pearson Longman.
- Burke, B. ve Harrison, P. (1998). Anti-oppressive practice. R. Adams, L. Dominelli ve M. Payne içinde, *Social work: Themes, issues and critical debates* (s. 229-239). Londra: Palgrave.
- Cankurtaran, Ö. ve Beydili, E. (2016). Ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet uygulamasının gerekliliği üzerine. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), s. 145-160.
- Castles, S. ve Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Clements, P. E. ve Spinks, T. (2006). *The equal opportunities handbook: How to deal with everyday issues of unfairness*. Philadelphia: Kogan Page.
- Cross, T., Bazron, B., Dennis, K. ve Isaacs, M. (1989). *Towards a culturally competent system of care (Vol. 1)*. Washington: Georgetown University Child Development Center.
- Crush, J. ve Ramachandran, S. (2009). *Xenophobia, international migration and human*. New York: United Nations Development Programme.
- Çuhadar-Gürkaynak, E. (2012). Toplumsal temas: Önyargı ve ayrımcılığı önlemek için bir sosyal değişim aracı olarak kullanılabilir mi? K. Çayır ve M. Ayan içinde, *Ayrımcılık - çok boyutlu yaklaşımlar* (s. 255-265). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Dalrymple, J. ve Burke, B. (2006). *Anti-oppressive practice: Social care and the law*. Maidenhead: Open University Press.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *TSA*, 18(1), s. 175-204.
- Doğan, F. ve Ünal, S. (2021). Suriyeli göçmenlere yönelik ayrımcı, dışlayıcı söylem ve eylemlerin meşrulaştırıcı kaynakları: Mardin ili örneği. *Sosyolojik Bağlam*, 2(3), s. 14-40.
- Doğan, N., Süleymanoğlu-Kürüm, R., Bekaroğlu, E. A. ve Cin, M. (2020). *İstanbul göç araştırması*. İstanbul: İBB.
- Dominelli, L. (1989). An uncaring profession? An examination of racism in social work. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 15(3), s. 391-403.
- Dominelli, L. (1997). *Anti-racist social work: A challenge for white practitioners and educators*. Basingstoke: Macmillan Press.

- Dominelli, L. (2009a). Anti-oppressive practice: The challenges of the twenty-first century. R. Adams, L. Dominelli ve M. Payne içinde, *Social work: Themes, issues and critical debates* (s. 49-64). London: Palgrave Macmillan.
- Dominelli, L. (2009b). *Introduction social work*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Fernández-Reino, M. (2020). *Migrants and discrimination in the UK*. The Migration Observatory: <https://migrationobservatory.ox.ac.uk/wp-content/uploads/2020/01/Briefing-Migrants-and-Discrimination-in-the-UK.pdf>
- Fernández-Reino, M., Di Stasio, V. ve Veit, S. (2022). Discrimination unveiled: A field experiment on the barriers faced by Muslim women in Germany, the Netherlands, and Spain. *European Sociological Review*, 00(0), s. 1-19. doi:10.1093/esr/jcac032
- Fibbi, R., Midtbøen, A. H. ve Simon, P. (2021). *Migration and discrimination*. Springer. doi:10.1007/978-3-030-67281-2
- Forsythe, B. (1995). Discrimination in social work-an historical note. *The British Journal of Social Work*, 25, s. 1-16. doi:10.1093/oxfordjournals.bjsw.a056143
- Göç İdaresi Başkanlığı (2023). Geçici koruma, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Göker, G. (2013). Göç, kimlik, aidiyet: kültürlerarası iletişim açısından İsveçli Türkler. (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Göregenli, M. (2012). Temel kavramlar: Önyargı, kalıpyargı ve ayrımcılık. M. A. Kenan Çayır içinde, *Ayrımcılık: Çok boyutlu yaklaşımlar* (s. 17-27). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Graham, M. ve Schiele, J. H. (2010). Equality-Of-Oppressions and anti-discriminatory models in social work: Reflections from the USA and UK. *European Journal of Social Work*, 13(2), s. 231-244. doi:10.1080/13691451003690882
- Gül, İ. I. ve Karan, U. (2011). *Ayrımcılık yasağı el kitabı*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Güldallı, O. (2018). Baskı karşıtı sosyal hizmet: Modern dünya sistemi açısından eleştirel bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(1), s. 228-244.
- Hölscher, D. ve Bozalek, V. G. (2012). Encountering the other across the divides: Re-grounding social justice as a guiding principle for social work with refugees and other vulnerable groups. *British Journal of Social Work*, 42(6), s. 1093-1112.
- IFSW. (2014). *Global definition of social work*. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- İl Göç İdaresi. (2023). *T.C. İçişleri Bakanlığı İl Göç İdaresi*. Nisan 10, 2023 tarihinde <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- ILO. (2007). *Equality at work: Tackling the challenges*. <https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc96/pdf/rep-i-b.pdf>
- IOM. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü* (2. b.). İsviçre: IOM.
- Jones, P. R. (2007). Xenophobia. G. Ritzer içinde, *The blackwell encyclopedia of sociology*. doi:10.1002/9781405165518.wbeosx001
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z. (2016). *Dünden bugüne insan ve insanlar-sosyal psikolojiye giriş* (16. b.). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Karataş, Z. ve Güzel, B. (2020). Üniversite öğrencilerinin yabancı düşmanlığıyla ilgili tutumlarının incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(2), s. 500-523.
- Khan, S. R. ve Samarina, V. (2007). Realistic conflict theory. R. Baumeister ve K. D. Vohs içinde, *Encyclopedia of Social Psychology-2* (s. 725-726). SAGE.

- Kırloğlu, M. ve Gencer, T. E. (2020). Göçmen ve sığınmacılarla sosyal hizmet dersinin sosyal hizmet öğrencilerinin suriyelilere yönelik algısına etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), s. 1127-1152.
- Kymlicka, W. (2012). Çok kültürlülük: Başarı, başarısızlık ve gelecek. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*(2), s. 297-332.
- Lyons, K. (2006). Globalization and social work: International and local implications. *British Journal of Social Work*, 36(3), s. 365-380.
- McCutcheon, K. P. (2014). *Discrimination*. Nisan 5, 2023 tarihinde Encyclopedia of Social Work: <https://oxfordre.com/socialwork/display/10.1093/acrefore/9780199975839.001.0001/acrefore-9780199975839-e-897>
- McPherson, J., Villarreal-Otálora, T. ve Kobe, D. (2019). Injustice in their midst: Social work students' awareness of immigration-based discrimination in higher education. *Journal of Social Work Education*, 57(1), s. 55-69. doi:10.1080/10437797.2019.1670303
- MIPEX. (2019). *Migration integration policy index*. Nisan 11, 2023 tarihinde <https://www.mipex.eu/turkey>
- Mora, N. (2009). *Alman kültüründe düşman imgesi*. Nobel Yayınları.
- NGO. (2001). *International migration, racism, discrimination and xenophobia*. Geneva: ILO, IOM, OHCHR in consultation with UNHCR.
- Nwabuzo, O. ve Schaefer, L. (2016). *European network against racism (ENAR)*. Racism and discrimination in the context of migration in Europe: https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/racism-and-discrimination-context-migration-europe_en
- Okitikpi, T. ve Aymer, C. (2010). *Key concepts in anti-discriminatory social work*. London: sage.
- Özgür, Ö. (2010). Çokkültürcü sosyal hizmet: Eleştirel bir bakış. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 21(2), s. 89-104.
- Özmete, E., Yıldırım, H. ve Duru, S. (2018). Yabancı düşmanlığı (zenofobi) ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(40/2), s. 191-209.
- Parker, J. (2000). Social work with refugees and asylum seekers: A rationale for D,developing practice. *Practice: Social Work In Action*, 12(3), s. 61-76. doi:10.1080/09503150008415191
- Parker, J. (2007). Social work disadvantage by association and anti-oppressive practice. P. Burke ve J. Parker içinde, *Social work and disadvantage: Addressing the roots of stigma through association* (s. 146-157). London-Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Payne, M. (2016). *Modern social work theory*. New York: Oxford University Press.
- Pelser, A. (2003). Migration in South Africa: A profile of patterns, trends and impact. L. L. Adler ve U. P. Gielen içinde, *Migration: Immigration and emigration in international perspective* (s. 329-347). Westport: Praeger.
- Sue, D. W., Rasheed, M. N. ve Rasheed, J. M. (2016). *Multicultural social work practice: A competency-based approach to diversity and social justice*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Şahin-Taşğın, N. (2021). Irkçılık ve ayrımcılığın önlenmesi: Türkiye'deki mevcut durum ve sosyal hizmet için öneriler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), s. 293-315. doi:10.33417/tsh.738932
- Şatıroğlu-Güldalı, P. ve Buz, S. (2021). Küreselleşme, hareketlilik ve sosyal hizmet: "Düzensiz" göç ve ulus ötesi sosyal hizmet uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), s. 699-722.

- T.C. Anayasası. (1982).
- Tek, S. (2018). Azınlıklarla sosyal hizmet: Türkiye’de yaşayan azınlıkların toplumsallaşma deneyimleri ve sosyal politika gereksinimleri. (*Yayınlanmamış Doktora Tezi*). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Thompson, N. (1997). *Anti-discriminatory practice*. Basingstoke: Macmillan.
- Thompson, N. (2009). *People skills*. New York: Palgrave Macmillan.
- Thompson, N. (2012). *Anti-discriminatory practice: Equality, diversity and social justice* (7. b.). London: Palgrave Macmillan.
- Tuncay, T. ve Tekin, H. H. (2021). *Sosyal hizmetin Abc’si*. Ankara: Nika Yayınları.
- UNHRC. (2015). *Protection from xenophobia*. The African Centre for Migration and Society.
- Ünal, S. (2014). Türkiye’nin beklenmedik konukları: “Öteki” bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 6(3), s. 65-89.
- Williams, K. (2022). Social work ethics and values as a mitigating force in migration: lessons from caribbean child lifers in the USA. *International Journal of Social Work Values and Ethics*, 19(2), s. 174-208. doi:10.55521/10-019-211
- Yakushko, O. (2009). Xenophobia: Understanding the roots and consequences of negative attitudes toward immigrants. *Educational Psychology Papers and Publications*, 37(1), s. 36-66.
- Yanardağ, U. ve Zubaroğlu-Yanardağ, M. (2019). Kapsayıcı toplum kalkınması olanakları: Türkiye’deki Suriyeli göçmenlere yönelik Avrupa Birliği tarafından fonlanan projeler. DEMIS, s. 1-23.
- Yıldırım, Z. M. (2021). Ayrımcılık ve Şiddetin toplumsallaşması: Sosyal Adalet ve toplumsal barış. *Çalışma ve Toplum*, 3(70), s. 1813-1838.
- Yılmaz, F. (2008). *Avrupa’da ırkçılık ve yabancı düşmanlığı*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu.
- Young, I. M. (2008). Structural injustice and the politics of difference. G. Craig, T. Burchardt ve D. Gordon içinde, *Social justice and public policy* (s. 77-104). Bristol: Policy Press.
- Zastrow, C. ve Kirst-Ashman, K. K. (2014). *İnsan davranışı ve sosyal çevre-1*. (M. A. Foça, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi.